

□ Arife Ece EVİRGEN¹

KAFKAS DİLLERİ ÜZERİNE TÜRKİYE'DE YAPILAN TEZLER BİBLİYOGRAFYASI

Özet

Bu çalışmada, literatürde *Kafkasya* ve *Kafkas Ötesi* olarak adlandırılan bölgelerde konuşulan dillerle ilgili Türkiye'de hazırlanan tezlerin kronolojik bibliyografyası verilmiş; Azerbaycan, Ahıska, Karapapak (Terekeme) Türkçeleri ise çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Tezler dillere göre alfabetik olarak sınıflandırılmış ve kronolojik olarak sıralanmıştır. Adigece, Abazaca, Abhazca, Avarca, Gürcüce, Hemşince, Ermenice, Kabardeyce, Lazca ile Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçelerini doğrudan konu edinen tezlerin yanında, birden fazla Kafkas dilini inceleyen tezlere de rastlanmıştır. Kafkasya'da konuşulan Türk lehçelerinin diğer dillere kıyasla daha fazla ele alındığı, en az çalışmanın ise Hemşince, Kabardeyce, Abhazca ve Lazca üzerine yapıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kafkas dilleri, Adigece, Gürcüce, Ermenice, Lazca, Karaçay-Malkar Türkçesi, Kumuk Türkçesi, Nogay Türkçesi.

A BIBLIOGRAPHY OF THESES ON THE CAUCASIAN LANGUAGES IN TURKEY

Abstract

In this article, the chronological bibliography of the theses that were accepted by Universities in Turkey on the languages spoken in the Caucasus and Transcaucasia are mentioned. However, Azerbaijani, Ahıska, Karapapak (Terekeme) languages were excluded. The theses are arranged alphabetically by languages and listed in chronological order. Besides the theses that only focus on Adyghe, Abkhazian, Avarian, Georgian, Hamshen, Armenian, Kabardian, Laz, Karachay-Malkar, Kumuk, and Nogai languages, the theses that analyze more than one Caucasian language are discovered. In conclusion, it is determined that Turkish dialects are studied more than the other Caucasian languages, and that Hamshen, Kabardian, Abkhaz, and Laz languages were studied the least.

Keywords: Caucasian Languages, Adyghe Language, Georgian Language, Armenian Language, Laz Language, Karachay-Malkar Language, Kumuk Language, Nogai Language.

Giriş

Kafkasya, Hazar denizi ile Karadeniz arasında kalan Kafkas dağları ve kuzeyindeki bölgenin adıdır. Kafkas dağlarının güneyinde yer alan Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan coğrafyaları ise *Kafkas Ötesi* ya da *Transkafkasya* olarak adlandırılmıştır. Etnik ve kültürel açıdan oldukça zengin olan bu bölge, dil bakımından da dünyada benzerine az rastlanır bir çeşitliliğe sahiptir. Bu çalışmada hem *Kafkasya* hem de *Kafkas Ötesi*'ndeki dillerle ilgili Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin bibliyografyası hazırlanmıştır. Dillerin bugün konuşulduğu coğrafyalar, Türkiye Türkçesi ile yakınlıkları ve Türkiye'deki yayınların yoğunluğu gibi hususlar göz önünde bulundurularak Azerbaycan, Ahıska ve Karapapak (Terekeme) Türkçeleri çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Yalnızca dil, dilbilimi ve edebiyat kürsülerinde hazırlanan tezler değil; halk bilimi, eğitim, müzik, oyunculuk, sosyoloji, kültürel incelemeler gibi sosyal bilimlerin diğer alanlarında yapılan tezler de incelenmiş, bunlardan Kafkas dilleri ile ilgili verilerin yer aldığı çalışmalar bibliyografyaya dâhil

¹ Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, a.acetambul@gazi.edu.tr.

edilmiştir. Buna göre; Abazaca, Abhazca, Adigece², Ermenice, Gürcüce, Hemşince, Kabardeyce, Lazca ile Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçelerini konu edinen tezler kendi içerisinde kronolojik olarak sıralanmış, birden fazla Kafkas dilini inceleyen çalışmalar ise ayrı bir başlık altında verilmiştir. Ermeni harfli Türkçe eserleri konu alan tezler Ermenice dil malzemesi, Gürcü harfli Türkçe eserleri konu alan tezler Gürcüce dil malzemesi içermiyorsa bibliyografyaya eklenmemiştir. Tezdeki dil verisinin niteliğiyle ilgili gerekli görülen yerlerde kısa açıklamalar yapılmıştır.

1. Abazaca ve Abhazca³

Yılmaz, Bekir. (2017). *Yok Olma Tehlikesi Altındaki Kafkas Dillerinden Abaza (Abazin) Dilinin Söz Varlığı Üzerine İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

Kaptan, Çiğden. (2019). *Müzik Kimliği Bağlamında Abaza Halkının Folkloru (Sivas İli Halkaçayır Köyü Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anabilim Dalı.

Tezde dil malzemesi olarak çeşitli çalgı adları, müzik terimleri ve bir ninni metni yer almaktadır.

Erbil, Kübra. (2019). *Kültürel Kimlik Bağlamında Sakarya Mutfağı: Abhaz Mutfağı İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı.

Çalışmada Abhaz mutfağıyla ilgili sözcük varlığı mevcuttur.

2. Adigece

Kuzu, Tülay. (1997). *Kayseri-Pınarbaşı Yöresinde Yaşayan Adigeler'in Dili Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

² Adigece bugünkü Çerkes dilinin batı lehçelerinden, Kabardeyce ise doğu lehçelerindedir. Türkiye'de ise genellikle Adigeler için Çerkes, Adigece için Çerkesçe terimleri kullanılmaktadır. Ayrıca Çerkesçeye aynı dil ailesinden gelen Abhazca ile ilgili çalışmalarda da kimi zaman Çerkesçe ifadesinin kullanıldığı görülmüştür.

³ Abhaz ve Abaza halkları ve bu halkların dilleri ülkemizdeki çalışmalarda çoğu zaman yalnızca Abhaz ve Abhazca olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle, bu dillerle ilgili tezleri tek bir başlık altında vermeyi tercih ettik.

Pınarbaşı'nda yaşayan Adigelerin ağız özellikleri tespit edilerek Adigecenin ses, şekil ve söz varlığı özelliklerini Türkçeye yansıtıp yansıtmadıkları incelenmiş, iki dil arasındaki etkileşim örneklerle ortaya konmuştur.

Konuk, Nimet Mezane. (2017). *Analyse Du Syntagme Nominal De La Langue Adyghé - Une Langue Du Caucase Du Nord-Ouest*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Fransızca hazırlanan ve Türkçe adı “Adige Dilinde Ad Diziminin İncelenmesi - Bir Kuzey-Batı Kafkasya Dili” olan tezde; Adige dilinin Abzeh, Çemguy, Bjeduğ ve Şapsığ diyalektlerinin ad dizimi André Martinet'in geliştirdiği işlevsel dilbilim teorisi çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışma; farklı diyalektleri konuşan, farklı yaş gruplarına mensup dört kişinin yaptığı Türkçe-Adigece çeviriler üzerine yapılmıştır.

Nemliloğlu, Mehmet Uğur. (2018). *Bilişim ve İnternette Adige Dilinin Kullanımının Yaygınlaşmasının Sağlanması*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Tehlikedeki Adige dilinin yeniden güçlü ve yaşayan bir dil hâline getirilebilmesi için bilişim ve internetteki mevcut durumu incelenmiş, bu teknolojik araçlardan nasıl daha etkin faydalanılabileceği ele alınmıştır.

Keskin, Hatice. (2018). *Адыгабзэм Инчъэгъацц Ыкци Игуццызэгъэпсын Тыркубзэм Егъэпшагъэу (Адыгэ Хьалэмэт Пшысэхэм Къахэхыгъэ ЩысэхэмкӀэ)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Türkçe adı “Adige Dilindeki Sayıların ve Sayıların Yapılarının Türk Dilindeki Sayılarla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi (Adige Olağanüstü Masallarından Alınan Örneklerle)” olan tezde sayılar, sayıların yapısı, miktar ve ölçü anlamı veren ifadeler ve kaplar Adigece 21 olağanüstü masal ile sözlükten faydalanılarak incelenmiş ve Türkçeye karşılaştırılmıştır.

Yılmaz, Semra. (2018). *Çerkesçede Önek de Soneklerin Sınıflandırılması ve Anlamlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Çalışmada isim, sıfat, zarf, fiil ve sayılara gelen önek ve sonekler tespit edilmiş, bu eklerin sözcüklere kattığı anlamlar belirlenmiş ve çeşitli edebî eserlerden örnek cümlelere yer verilmiştir.

Çelik Kan, Ayşe. (2019). *Hatay/Reyhanlı Çerkeslerinde Halkbilimi Unsurları*. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Sevinç, Makbule. (2019). *Alaçam Çerkes Halk Kültürü*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Tezde bazı kavramların Çerkesçe karşılıkları yer almaktadır.

Kanat, Hayal. (2019). *Adige Kültüründe Şifacılık*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Halkbilimi uygulamalarının yer aldığı tezde şifacılıkla ilgili çeşitli kavram ve terimlerin yanında bazı tılsımlı sözlere, dua, ilahi, şarkı gibi farklı dil malzemelerine de rastlanmaktadır.

Özcan, Şimal. (2019). *Adige Dilinde (Batı Lehçesi) Fiiller ve Yapıları*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Tezde Adige dilinin batı lehçesinde kullanılan fiillerin yapısı, çeşitleri, özellikleri; fiil kipleri ve fiillerde kullanılan ekler ele alınmıştır.

Bayram, Alaattin. (2019). *Адыгэ Унэгъо Псэукіэхэр (Тыркуем Щыпсурэ Адыгэхэм Унэгъо Кіоцым, Зэгъунэгъухэм Язэфцытыкы)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Çerkesçe hazırlanan ve Türkçe adı “Çerkeslerde Aile Yaşam Tarzı (Çerkeslerin Aile İçi ve Aileler Arası İlişkileri)” olan tezde Kayseri, Uzunyayla bölgesinde yaşayan Çerkeslerin aile içi ilişkileri; birbirleriyle, komşularıyla ve diğer toplumlarla ilişkileri ele alınmıştır. Tez Çerkesçe yazılmış olması münasebetiyle başlı başına bir dil malzemesidir.

Tufan, Ayşe. (2019). *Адыгэм Идунай КIэрэщэ Тембот Ироманэу «Шыу Закъу» Къызырригъэлыагъорэр*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Türkçe adı “Çerkes Dünyasının Ç’eraşe Tembobot’un «Tek Atlı» Romanındaki Görünümü” olan Çerkesçe yazılmış tezde *Tek Atlı* romanının Türkçeye çevirisi; dil, anlam, edebiyat ve atasözlerinin çevrilmesi bakımından incelenmiştir.

Özcan, Levent. (2020). *Türkiye’de Çerkezce Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Çalışmada öncelikle Türkiye’de Çerkesçe öğretiminin kısa tarihine değinilmiş, Türkçe ve Çerkesçe arasındaki gramer farklılıkları ele alınmıştır. Sonrasında Çerkesçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar tespit edilmesi amacıyla Çerkesçe öğreticileri ve öğrencileriyle görüşülmüş, kurslarda gözlem yapılmış ve öğretimin etkililiğini artırmaya yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Arslan, Muhammet Ali. (2020). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde Temel Düzeyde Çerkezce Öğretim Programı*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Programı.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

İpek, Mualla. (2004). *Yıldızeli’nin Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı (Demirözü ve Üyük Yaylası Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı.

Çalışmada dil malzemesi olarak Demirözü köyünde yaşayan Çerkeslerin gelenek ve görenekleri, çeşitli inanç özellikleriyle ilgili söz varlığının yanında bazı dualara ve atasözlerine de yer verilmiştir.

Toksabay, Burcu. (2005). *Conflict Over Language Rights: The Case of Kurds and Circassians in Turkey*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkçe adı “Dil Hakları Çatışması: Türkiye’deki Kürt ve Çerkeslerin Durumu” olan tezde Kürt ve Çerkeslerin dil politikalarına karşı tutumu, ihtiyaç ve çıkarları doğrultusunda bu politikalardan beklentileri ele alınmıştır.

Boz, Erdoğan. (2010). *Çerkes Etnik Kimliğinin Yeniden İnşasında Akrabalık*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı.

Çalışmada, Çerkeslerde toplumsal tabakalaşma ve akrabalık adları ile ilgili söz varlığı yer almaktadır.

Değirmenci, Handan. (2011). *Çerkes Toplumunda Evlilik Pratikleri: Uzunyayla Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Tezde dil malzemesi olarak evlilikle ilgili Çerkesçe kavramlar ile *Adige Nise* (Çerkes Gelini) adlı bir şarkının sözleri yer almaktadır.

Gide, Fatih. (2011). *1911-1914 Yılları Arasında İstanbul’da Yayınlanan Ğuaze (Rehber) Gazetesi Işığında Osmanlı Devleti’nde Yaşayan Çerkeslerin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Faaliyetleri*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.

Ğuaze gazetesi, Diyane dergisi ve Çerkes cemiyetlerinin Çerkes dili ve alfabesi konusundaki görüş, karar ve faaliyetleri ile ilgili bilgiler vardır.

Özyürek, Münevver Pınar. (2012). *Müzikal Kimlik Bağlamında Adapazarı Çerkesleri’nin Müzik Kültürleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Musikisi Anabilim Dalı.

Tezde müzik aletleri ile ilgili Çerkesçe söz varlığı ve bir ninni yer almaktadır.

Atasoy, İlyas. (2014). *Türkiye Çerkeslerinin Siyasi Tarihi ve Sosyo-Kültürel Yapısı*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.

Tezin Çerkeslerin sosyo-kültürel yapısı ile ilgili olan bölümünde sözcük bazında dil malzemesi yer almaktadır.

Özkurt, Dijan. (2016). *Uzunyayla Çerkeslerinde Ritüel Oyun ve Karnaval*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı.

Uzunyayla'da yaşayan Çerkeslerin ritüel ve oyunlarıyla ilgili Çerkesçe kavramlar çalışmanın sonundaki sözlükte topluca tekrar verilmiştir.

Eşki, İsa. (2016). *1856-1900 Yılları Arasında Kafkasya'dan Gelip Tokat Merkez İlçesi Köylerine Yerleşen Çerkesler*. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı.

Çalışmada Çerkeslerin sosyal yaşamı, gelenekleri ve kültürü ile ilgili bilgilerin verildiği bölümlerde genellikle sözcük bazında dil malzemesi yer almaktadır. Ayrıca tezin sonunda bu malzemeyi içeren kısa bir sözlük mevcuttur.

Aksu, Selim. (2017). *Çerkes (Abhaz, Adige) Mutfağının Gastronomi Turizmi Çerçevesinde İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.

Çalışmada Çerkes mutfağıyla ilgili çok geniş sözcük varlığı yer almaktadır.

Tok, Güşah. (2018). *Çerkes Toplumunda Kadının Yeri (18. ve 19. Yüzyıl Rusça Kaynaklar)*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı, Karadeniz Kafkasya Araştırmaları Bilim Dalı.

Çalışmada kadınla ilgili sözcük varlığı ve atasözlerinin yer aldığı bölümler vardır.

İlhan, Rabia. (2018). *Çerkes Mutfağının Gastronomi Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi: Restoran Sahipleri ve Müşteri Görüşlerinin Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı.

Tezde Çerkes yemek adları yer almaktadır.

Türkan Özcan, Alev. (2019). *Teke Yöresi Yeleme Köyü Çerkeslerinde Geleneksel Müzik Pratikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Anabilim Dalı.

Tezde çeşitli çalgı adları, mâniler ve şarkı sözleri yer almaktadır.

3. Avarca

Cantürk, Samet. (2013). *Türk Dilinin Kuzey Kafkas Dillerinden Avarcaya Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı.

Çalışmada Kuzey Kafkasya halkları ve dilleriyle ilgili bilgi verildikten sonra Türk dilinin Avarcaya etkilerinden söz edilmiştir. Bu etkiler leksik ve gramatikal alıntılar olarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

4. Ermenice

Küçükerdoğan, Rengin. (1993). *Description Fonctionnelle D'un Idiolecte: L'armenien Istanbouliote Etute Phonologique*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitim Anabilim Dalı, Fransızca Bilim Dalı.

Günümüz İstanbul Ermenicesi konuşurunun idyolekti üzerine yapılan sesbilimsel bir incelemedir.

Saylan, Tuna. (2004). *Garip Akımının İki Temsilcisi Orhan Veli Kanık ve Zareh Yaldızcıyan*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deveci, Yıldız. (2006). *Zaven Biberyan'ın "Yalnızlar" Adlı Romanıyla Barbara Frischmuth'un "Pembe ve Avrupalılar" Adlı Romanında Türk İmgesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Aydın, Yavuz. (2008). *Ermeniceden Türkçeye Yapılan Çevirilerde Karşılaşılan Çeviri Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Sarı Güven, Melek (2005). *Kevork Pamukciyan'ın Tarih Perspektifinden Olaylara Bakışı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Çalışmada Kevork Pamukciyan'ın Türkçe eserleri ile Ermenice eserleri ve yazılarından bir kısmı değerlendirilmiştir.

Ulupınar, Ercan Cihan. (2010). *Hovhannes Tumanyan'ın Masalları / Halk Edebiyatının Çocuk Edebiyatındaki Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Uslu, Mehmet Fatih. (2011). *Melodram ve Komedi-Osmanlı'da Türkçe ve Ermenice Modern Dramatik Edebiyatlar*. Doktora Tezi. Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı.

Tezde Türkçe ve Ermenice yazılmış bazı melodram, dram ve komedi eserleri incelenmiştir.

Eryılmaz, Doğanay. (2011). *Ermeni, Fransız ve Türk Literatürlerinde Anı Türü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Karakılçık, Pınar. (2011). *Hovsep H. Kurban'ın "İki Kapu Yoldaşları Yahod Hakkı Adaletin Zahiri"si, 1885, İkinci Cilt, (İnceleme, Ermeni Harfli Türkçe Metin, Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Yılmaz Gökkis, Gülsün. (2013). *Türk, Rus ve Ermeni Edebiyatlarında Ermeni İmgesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Ermeni Dili ve Kültürü Bilim Dalı.

Çalışmada Türk edebiyatından Ahmet Midhat Efendi, Ömer Seyfettin, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Elif Şafak'ın; Rus edebiyatından Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Osip Emilyeviç Mandelştam ve Andrey Georgiyeviç Bitov'un; Ermeni edebiyatından ise Mkrtiç Armen ve Peter Balakian'ın eserlerindeki Ermeni imgesi ele alınmıştır.

Çoruk, Fatma Jale Gül. (2014). *Hiciv Üzerine Bir Çalışma-Türk, İngiliz ve Ermeni Edebiyatları Örneklerinde*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Demirci, Hatice. (2014). *Ermeni Asıllı Bir Osmanlı Aydını: Arşag Alboyacıyan'ın Hayatı ve Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Dolunay, Hande. (2015). *Ermeni Edebiyatında Milliyetçilik: Parıyr Sevak Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Eryılmaz, Doğanay. (2015). *Edebiyatta Birinci Dünya Savaşı / Fransız, Türk ve Ermeni Literatürlerinde Birinci Dünya Savaşı Anıları*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Şekeryan, Ararat. (2015). *Edebiyat ve Felaket: Şant Dergisi ve Vahan Yarcanyan Şiirleri (1918-1919)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Yüksek Lisans Programı.

Çavuşyan, Garin. (2015). *Une Etude Comparative des Contes Populaires Français et Armeniens*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Dilbilim ve Uygulamalı Diller Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Fransız ve Ermeni Halk Hikayeleri Arasında Karşılaştırmalı Bir Çalışma” olan tezde Fransızca ve Ermenice üç masal tipi karşılaştırılmıştır.

Hasankohal, Taghi Salahshour. (2017). *Ermeni Alfabeli Kıpçakça Töre Bitiğinde Yabancı Unsurlar*. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Töre Bitigi’ndeki yabancı unsurların ele alındığı çalışmada Ermenice olduğu tespit edilen sözcükler de incelenmiştir.

Ulupınar, Ercan Cihan. (2019). *XIX ve XX. Yüzyıllara Ait Ermenice Derleme Şiir Kitaplarında Türk İmgesi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Ermeni Dili ve Kültürü Bilim Dalı.

Ermeni kültüründe “öteki” olarak Türk imgesinin dönemlere göre değişiklik gösterdiği dikkate alınarak kronolojik bir sınıflandırma yapılmış, bu bağlamda 11. yüzyıldan günümüze tarihî süreç dört döneme ayrılmış ve tarihî kaynaklar taranmıştır. Tezin ana bölümünde ise yalnızca derleme şiir kitapları değil ders kitapları, internet haberleri, sözlü tarih kayıtları gibi pek çok Ermenice malzeme incelenmiştir.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

Savaşkan Durak, Nuran. (2004). *Non-Muslim Minorities and Turkish National Identity: A Research Through Armenian and Greek Literary Works*. Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Yavuz, Fikrettin. (2004). *Ermeni Katagikosu Mıgırdıç Kırımyan ve Ermeni Meselesindeki Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı.

Tezde Ermenice birkaç belge yer almaktadır.

İğci Şengüler, Meral. (2009). *İstanbul Ermenileri ve Müzik Pratikleri*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı.

Küleççi, Cahit. (2009). *Sosyo-Kültürel Açından İstanbul’da Ermeni Toplumunu (XIX. Yüzyıl)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Tarihi Bilim Dalı.

Ermenice kavramların yanında günlük dilde kullanılan bazı ifadelere de yer verilmiştir.

Eseyan, Markar. (2010). *20. Yüzyıla Girerken Ermeni Edebiyatında Modernite, Yeni Burjuvazi ve Sınıfsal Çatışmalar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel Çalışmalar.

Kamış, Candan. (2015). *Tören ve Ağıtlar: İzmit ve Çevresi Ağıt Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı.

Tezde İzmit ve civarında yaşayan Ermenilerin ağıtları ele alınmıştır.

Akgün, Yahya. (2017). *San Lazzaro Adasındaki Ermeni Mıkhitarist Rahiplerin Osmanlı Tiyatrosuna Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İleri Oyunculuk Anabilim Dalı.

Ermeni Mıkhitarist rahipler tarafından yazılan ve sahnelenen tiyatro oyunları incelenirken oyunların dili ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca çalışmada, bazı oyunlarda geçen Ermenice ifadeler de yer almaktadır.

Paksoy, Monika. (2017). *Encountering The Armenian Community: Experiences of Armenian Domestic Workers in Istanbul*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Ermeni Toplumunu ile Buluşma: İstanbul’da Ev Hizmetlerinde Çalışan Ermenistanlı Göçmenlerin Deneyimleri” olan tezde veri toplama aşamasında görüşülen Ermenilerin araştırma hakkındaki yorumları kendi el yazılarıyla Ermenice olarak verilmiştir.

Kiremitçiyan, Tülin Teni. (2018). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e İstanbul’daki Kültür Yaşamına Ermeni Sanatkârların Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Programı.

5. Gürcüce

Kunduracı, Aysun. (2008). *Sözdizim – Anlambilim Etkileşimi Olarak Sözlüksel Dilbilgisinde Denetleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe ve Gürcücenin denetleme yapısı betimlenmiş, bu yapının görüldüğü dillerdeki ortaklıklar belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca denetleme yapısı bulunmayan Rumence de incelemeye dâhil edilmiştir.

Butsashvili, Lela. (2015). *Geçmişten Günümüze Türkçe-Gürcüce Dil İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Çalışmada öncelikle Gürcü-Türk ilişkilerinin tarihsel boyutu ve Gürcistan Türkolojisi’nden söz edilmiştir. Daha sonra Türkçe-Gürcüce ortak söz varlığı, deyimler ve

atasözleri ele alınmış, Gürcü dilindeki Türkçe ödünçlemeler ve Türkiye Türkçesi ağzlarındaki Gürcüce unsurlar incelenmiştir.

Sultanishvili, Shorena. (2016). *Khevisberi Goça ve Eylül Romanlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Bakhutashvili, Manana. (2016). *Gürcüceye Geçen Türkçe Kelimeler Üzerine Gürcistan'da Yapılan Çalışmalar*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Gaprindashvili, Mariam. (2016). *SSCB Zamanında (1921-1991) Türk-Gürcü ve Gürcü-Türk Edebi Çevirileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı.

Grdzlishvili, Ekaterine. (2018). *18'inci Yüzyılda Gürcü Harfleriyle Yazılmış Gürcüce-Türkçe Sözlükteki Türkçe Metin Üzerine Bir Dil Bilgisi İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Kardava, Ketevan. (2018). *Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" Adlı Romanının Gürcüce Çevirisi ile Mukayesesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Şahin, Ahmet Bahadır. (2019). *Türk ve Gürcü Deyim ve Atasözlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı.

Tezde yalnızca Türkçe ve Gürcüce deyim ve atasözleri ele alınmamış, Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşlar ile Gürcistan'ın Acara bölgesinde yaşayan Gürcülerin kullandığı deyim ve atasözleri de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Okumuş, Reyhan Lütfiye. (2019). *Aspect and Thematic Suffixes in Şavşat Georgian*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı, İngiliz Dilbilimi Bilim Dalı.

Türkçe adı “Şavşat Gürcücesinde Kılınış ve Tematik Ekler” olan çalışmada, Şavşat Gürcücesindeki tematik eklerin biçimbirim ve sözdizimsel özellikleri incelenmiş, farklı kullanımları çözümlenerek kılınış ile ilişkilendirilmiştir.

Bakuradze, Sandro. (2019). *Orhan Pamuk’un Kara Kitap Adlı Romanının Gürcüce Çevirisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı.

Şenel, İlkiz. (2019). *Gürcü Edebi Dilinde İsimden İsim Yapan Yapım Ekleri*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Gürcü Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı.

Tez hem Gürcüce hem de Türkçe hazırlanan tezde Gürcüce isimden isim yapım ekleri ele alınmıştır. Megrelce, Lazca ve Gürcücede ortak olan ekler yeri geldikçe belirtilmiştir.

Kharatishvili, Khatia. (2020). *Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lügatçe (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Uppsala Üniversitesi, Carolina Rediviva Kütüphanesinde O Sp. 43 arşiv numarasıyla kayıtlı Türkçe-Gürcüce lügatçenin yazım, ses, şekil özellikleri; tam metni ve dizini yer almaktadır.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

Kalandia, İa. (2016). *Türkçe Öğrenen Gürcü Öğrencilerin Türkçe Zamanları Öğrenirken Karşılaştıkları Zorlukların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı.

Gürcüce ve Türkçenin dil özellikleri, zaman, kip ve kişi ekleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Manvelidze, Megi. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Gürcü Öğrencilere Sıfat-Fiil Eklerinin Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı.

Çalışmada Türkçe ve Gürcücenin yapısı ele alındıktan sonra Türkçedeki ve Gürcücedeki sıfat-fiil ekleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Öztürk, Gülsevidi. (2019). *Etnik Gıdaya Yönelik Tutum ile Kültürleşme, Kültürel Açıklık ve Neofobi'nin İlişkisi: Samsun Gürcü Mutfağı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Anabilim Dalı.

Tezde Gürcüce ekmek, kahvaltılık, çorba ve yemek adları ile ilgili söz varlığı yer almaktadır.

Msakhuradze, Malvina. (2019). *Türkçe Ad Durum Eklerinin Gürcü Öğrencilere Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı.

Çalışmada Türkçe ve Gürcücenin tipolojisi ele alınmış ve ad durum ekleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca Türkçe öğrenen Gürcü öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında tespit edilen yanlışları yorumlanmış, ad durum eklerinin öğretimi için etkinlik önerilerinde bulunulmuştur.

6. Hemşince

Büyükkürkciyan, Talin. (2011). *Hemşinlilerde Unutarak ve Gizlenerek Var Olmak*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı.

Tezde kullanılan çeşitli haber ve anlatılarda Hemşince dil malzemesi yer almaktadır.

Kaya, Neşe. (2014). *Hopa Hemsinlis: History, Language and Identity*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Hopa Hemşinlileri: Tarih, Dil ve Kimlik” olan tezde Hemşincenin tarihi ve dil ideolojisinden de bahsedilmiştir.

7. Kabardeyce

Kıymazarslan Alagözlü, Nuray. (2002). *Code-Switching Patterns and Underlying Socio-psychological Configuration of Kabardian Speech Community: The Probable Effects of Urbanization*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dilbilimi Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Kabartay Dil Topluluğunda Dil Değişirimi Şekilleri ve Altta Yatan Sosyo-Psikolojik Görüntüler: Kentleşmenin Muhtemel Etkileri” olan tezde köyde ve kentte yaşayan Kabardeylerin dil davranışları karşılaştırılmıştır.

8. Karaçay-Malkar Türkçesi

Yavuz, Metin. (1994). *Karaçay Türkçesi (Gramer, Metin, Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Dili Anabilim Dalı.

Şahin, İbrahim. (1995). *Qaraçay Halqını El Bergen Çomaqları (Giriş, Transkripsiyon, Türkiye Türkçesinde Aktarma, Sonuç, İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

Özgür Karahan, Firdevs. (1995). *A Preliminary Study On The Language Use Of Third Generation Immigrant Karachais*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dilbilimi Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Üçüncü Kuşak Göçmen Karaçaylarda Dil Kullanımı Üzerine Bir Araştırma” olan tezde 19-35 yaş arası dört erkek, altı kadından örnekleme yoluyla veri toplanmış ve incelenmiştir.

Balkan, Vedat. (1997). *Karaçay-Malkar Türk Edebiyatından Kâzım Meçi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserlerinden Örnekler*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Tosun, Reyhan. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesinde Fiil*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Tümer, Burcu. (2002). *Karaçay-Malkar Türkçesinde Sıfat-Fiil ve Zarf-Fiil*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Arbatlı, Mehmet Said. (2004). *İsmail Semenov ve Aktamak Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim Dalı, Türk Dünyası Edebiyatı Bilim Dalı.

Topal, Emine. (2005). *“Nart Jırla Bla Tauruhla” Adlı Derleme Kitabındaki Dilin Eski Kıpçakça ile İlişkisi Üzerine Bir İnceleme (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Çalık, Ahmet. (2006). *Malkar Türkçesi Nart Destanı (İnceleme-Metin-Aktarma-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Alimova, Jyldyz. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Açısından Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı.

Türkiye Türkçesi ağızları ile Kırgız Türkçesinin ortak söz varlığı tespit edildikten sonra bu sözcüklerin diğer Türk lehçelerinde olup olmadığına bakılmıştır. Karşılaştırma yapılan lehçelerden biri de Karaçay Türkçesidir.

Yurdakul, Ebru. (2011). *Karaçay-Balkar Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı.

Arbatlı, Mehmet Said. (2012). *Kaysın Kuliye: Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Edebiyatları Anabilim Dalı.

Berber, Yasin. (2012). “Azretni Kuwanç Künü” Adlı Eser Üzerinde Karaçay-Balkar Türkçesi Dil İncelemesi (Yazı Çevirimi-Aktarma-Çekim Şekil Bilgisi-Dizin). Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Güven, Mahmut. (2012). *Karaçay-Malkar Edebiyatında Çağdaş Bir Ozan Özdenlanı Albert*

(Metin-Çeviri-İnceleme). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Aslan, Zeynep. (2012). *Karaçay-Malkarlarda Tılsımlı Masallar (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı.

Akdağ Öztürk, Melike (2013). *Karaçay-Malkar Türkçesi ve Kara Kübür Romanı Üzerine İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri Bilim Dalı.

Türkeri Baltacı, Züleyha. (2015). *Türk Kültüründe Köpek (İnanış, Uygulama ve Anlatılar)*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Türk kültüründe köpek ile ilgili inanış, uygulama ve anlatıların konu edildiği tezde Karaçay-Malkar atasözlerinden örnekler de yer almaktadır.

Adiloğlu, Adilhan. (2015). *Sovyet Egemenliğinden Önceki Karaçay-Malkar Edebiyatı*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Edebiyatları Anabilim Dalı.

Konak, Setenay. (2015). *Eskişehir ve Çevresinde Konuşulan Karaçay Türkçesi Dil Özellikleri (Dil İncelemesi-Sözlük- Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Günay, Ayşe. (2016). *Türkiye’de Bir Ağız Adacığı: Karaçay-Malkar Türkçesi Ağızı (Gramer-Metinler- Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Bindaş, Eda. (2016). *Karaçay Malkar Türkçesinde Hayvan (Kuş) İsimlerinin Kuruluşu ve Türkiye Türkçesiyle Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Işık, Nursel. (2016). *Karaçay-Malkar Folklor Kitabının Latin Harflerine Aktarımı ve Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı.

Çinpolat Yıldız, Rümeyza. (2018). *Ahmat Kubanov’un Leyla Bla Mecnün Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme: Biçim Birimlik Dizin, Kelime Sıklığı Dizini ve Çekim Ekleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Alieva, Feride. (2018). *Halimat Bayramuk’un Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Mensur Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Edebiyatı Anabilim Dalı.

Gündoğdu, Sümeyye Kübra. (2019). *Karaçay-Malkar Nart Destanlarında Mitolojik Kahramanların ve Varlıkların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Programı.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

Tavkul, Ufuk. (1991). *Karaçay-Malkar Toplumunda Sosyal Yapı ve Değişme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Karaçay-Malkar Türkçesi ile ilgili sözcük bazında dil verisi içermektedir.

Tabakcı, Nurullah (2008). *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Alt Kültürde Kimliğin Oluşumu (Türkiye'deki Karaçay Topluluğu Örneği)*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı.

Çalışmada sözcük bazında dil malzemesi yer almaktadır.

Çinpolat, Salih. (2009). *Karaçay Halk İnanışları ve Uygulamalarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı.

Çalışmada dil malzemesi olarak halk inanışları ile ilgili söz varlığının yanında çeşitli ritüellerde söylenen sözler ve dualar da yer almaktadır.

Yeziyeva, Mariyam. (2016). *Kuzey Kafkasya Karaçay Balkar Giyim Kuşam Tasarımları Belgeleme ve Yorumlar*. Sanatta Yeterlik Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı.

Karaçayların başlık ve giysi adlarıyla ilgili geniş bir söz varlığı yer almaktadır.

Duman, Mustafa. (2017). *Türk Halk Anlatmalarında Olumsuz Tipler - Mit, Destan, Halk Hikayesi*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı.

Türk boylarına ait mit, destan ve halk hikayelerindeki olumsuz tiplerin, metinler içerisindeki yapısını ortaya koymak amacıyla Altay, Başkurt, Hakas, Karaçay, Kazak, Kırgız, Özbek, Saha, Tatar, Türkiye, Türkmen ve Uygur Türklerinin mit, destan ve halk hikayelerinden bir kısmı incelenmiştir.

9. Kumuk Türkçesi

Pekacar, Çetin (1986). *Türkiye Kumukları Ağzı Ses ve Şekil Bilgisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Öztürk, Erol. (1995). *Şeyit Hanım Alişeva "Yolda Yır" Metin-Gramer*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Uyanık, Osman. (1995). *Şeyit Hanum Alişeva, 'Biyiyemen', Metin- Gramer*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Zeybek, Mehmet. (1996). *Kumuk Halk Türküleri (Transkripsiyon, Tercüme, Metnin Grameri, Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Çiftoğlu, Arzu. (1997). *Kumuk Halk Yırları (Gramer Çalışması, Kumuk-Türkçe Metin, Çeviri-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Begeç, Sadi. (1998). *Kumuk Türkçesi Metin, Dil Özellikleri, Sözlük*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

Karaman, Erdal. (1998). *Yırçı Kazak'ın Hayatı ve Şiirleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Baykoca, Ahmet Naci. (1998). *Kumuk Türkçesi Grameri*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Anabilim Dalı.

Akca, Hakan. (2000). *Kumuk Türkçesiyle Bir Kerbelâ Mersiyesi Kurûbü'l-Belâ İnceleme-Metin-Gramatikal İndeks*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Uyanık, Osman. (2002). *Kumuk Türk Ağzları İncelemesi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Bilim Dalı.

Zengin, Serpil. (2002). *Kumuk Halk Masalları (Kumuk Halk Yomakları)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Başar, Sema. (2010). *Kumuk Türkçesinde Fiil*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Tiryaki, Şerif. (2012). *Bekir Sıdkı Çobanzade'nin Kumuk Dili ve Edebiyatı Tedkikleri Adlı Eseri, (Metin-İnceleme-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Hoşca, Fatma. (2017). *Kumuk Türkçesinde Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Söz Varlığı*. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Kubilay, Eylem. (2018). *Kumukçada Yancümle Tipolojisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Demir, Yunus. (2019). *Kumuk Türkçesinde Yansıma Kelimeler*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Somak, Emine. (2019). *Kumuk Türkçesindeki Atasözü ve Deyimlerin Anlam Bilimi ve Söz Dizimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Baş, Gülay. (2019). *Kumuk Türkçesinde Kelime Türleri*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Karakurt, Gülsüm. (2019). *Kumuk Türkçesinde Kelime Grupları*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Uras, Sena. (2019). *Ölçünlü Kumuk Türkçesi ile Ölçünlü Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Ağızları Arasındaki Yalancı Eş Değerler*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Programı.

10. Lazca

Gürpınar, Tanju. (2000). *The Dialect Of Pazar Laz and Its Case System*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Pazar Lazcası ve Bu Lehçede Adların Durum Ekleri” olan tezde Lazcanın Pazar lehçesinin, ses-bilim, biçim-bilim ve söz-dizim özellikleri ele alınmıştır.

Emgin, Betül. (2009). *Finiteness and Complementation Patterns in Pazar Laz*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Pazar Lazcasında Çekimlilik ve Yan Tümce Yapıları” olan tezde, Pazar Lazcasısındaki çekimli ve çekimsiz cümlelerin özellikleri incelenmiştir.

Demirok, Ömer Faruk. (2013). *AGREE as a Unidirectional Operation: Evidence from Laz*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Tek Yönlü Bir İşlem Olarak UY (AGREE) Modeli: Lazcadan Kanıt” olan tezde Pazar Lazcasının uyum ve durum yükleme dizgelerinin etkileşimi tartışılmış ve kuramsal örnekleme yapılmıştır.

Eren, Ömer. (2016). *Spatial Prefixes of Pazar Laz: A Nano-Syntactic Approach*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Pazar Lazcasının Yön Önekleri: Nano-sözdizimsel bir Yaklaşım” olan tezde Pazar Lazcasısındaki yön önekleri incelenmiştir.

Richardson, Audrey Lynn. (2019). *Developing a Talking Dictionary For a Morphologically Complex Language: The Case Of Laz*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilim Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Morfolojik Olarak Kompleks Bir Dil İçin Konuşan Sözlük Geliştirme Süreci: Lazca” olan tezde Lazcanın sözlü morfolojisi pozisyonel sınıflandırma morfolojisi kullanılarak analiz edilmiş ve konuşan sözlük geliştirilme çalışmalarına uygulanmıştır.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında yapılan ve dil malzemesi içeren çalışmalar:

Saral, Erkan. (2019). *Ardeşen Yöresi Müzik Kültüründe Söyleme Biçimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Türk Müziği Anabilim Dalı.

Çalışmada Ardeşen yöresindeki Lazca müzik ürünleri de incelenmiş ve notaya aktarılmıştır. Gereken bölümlerde Türkçe çeviriler ve açıklamalar yapılmıştır.

Şendeniz, Özlem (2019). *Sanal Mekânda Araçsallaştırılmış Kimlik ve Bellek: Lazca Örneği*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Türk, Gülşah. (2019). *Language Ideologies of Lazuri Speakers in Turkey*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Anabilim Dalı.

Türkçe adı “Türkiye’de Lazca Konuşanların Dil İdeolojileri” olan tezde Lazca’yı farklı seviyelerde konuşan kişilerle görüşülerek mevcut dil pratiklerini ve dili canlandırma çalışmalarına yönelik tutumlarını etkileyen dil ideolojileri analiz edilmiştir.

11. Nogayca

Doğan, Oğuz. (1996). *Kazak, Nogay ve Kırım Çöl Türkçesindeki Atasözleri ve Bunların Şive ve Ağız Yönünden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı.

Kılıç, Filiz. (1997). *Aral-Hazar Grubu Kıpçak Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Tezde Kazak, Kırgız, Karakalpak ve Nogay Türkçeleri ile ilgili genel bilgi verildikten sonra bu lehçelerin ses özellikleri ele alınmıştır.

Yıldız, Mustafa. (1997). *Nogay Halk Yırları (Metin-Gramer)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Atay, Ayten. (1998). *Nogay Türkçesi Grameri*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güllüdağ, Nesrin. (1998). *Nogay Türkçesi Grameri (Nogaylar-Dil Özellikleri-Metin-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Ergönenç, Dilek. (1998). *Nogay Türkçesinde Fiil*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Kalenderoğlu, İhsan. (2001). *Nogay Türklerinin Mamay Destanı*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı.

Ateş, Özlem. (2004). *Paşadağı Bölgesi Nogay Ağzı (Metin, Ses Bilgisi Özellikleri ve Türkiye Türkçesinin Etkileri)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı.

Ergönenç, Dilek. (2005). *Kazak ve Nogay Türkçesi Yazı Dillerinde Tasvir Fiilleri*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Işık, Murat. (2010). *Nogay Masalları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı.

Nurmatov, Mirlanbek. (2016). *Türkiye Türkçesinden Hareketle Karakalpak, Kazak, Kırgız ve Nogay Türkçelerinde Ortak Deyimler Üzerine Yapısal ve Anlamsal Değerlendirme*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı.

Kızıldağ, Süleyman Hilmi. (2017). *Şereflikoçhisar-Kulu Yöresi Nogay Ağzı (Giriş-İnceleme-Metin-Seçme Sözlük-Ekler)*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Petek, Ercan. (2018). *15-18. yy. Nogay-Kazak Jırav ve Akınlarının Dili (Giriş-İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı.

Sarsek, Nazira. (2018). *Kuzeybatı Grubu Türk Lehçelerindeki (Başkurt, Kazak, Kırgız, Nogay, Tatar) Tabiat Konulu Atasözleri ve Türkiye Türkçesi Atasözleri ile Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı.

Taşçı, Nur Sena. (2018). *Oğuz-Kıpçak Dil Etkileşimi: Türkiye Nogaycası Örneği (Ses ve Biçim Bilgisi)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Sarıkaya, Ertan. (2019). *Nogay Yazarı İsa Kapayev (Biyografi, Dil ve Üslup Çalışması)*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

12. Birden Fazla Kafkas Dilini İnceleyen Çalışmalar

Tavkul, Ufuk. (1996). *Karaçay-Malkar Sosyo-Kültürel Yapısının Etnik Kökenleri ve Kültürleşme*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Yalnızca Karaçay-Malkar Türklerinin değil Kafkasya'da yaşayan diğer halkların sosyo-kültürel yapısı ve dilleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Akdağ, Leyla. (1997). *Türkiye’de Yaşayan Dağistanlıların Halk Edebiyatı ve Folkloru*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eker, Süer. (1998). *Kıpçak Grubu Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Kıpçak grubu Türk lehçelerinin karşılaştırmalı ses bilgisini konu alan çalışmada Kafkasya’da konuşulan Türk dillerinden Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçeleri ile ilgili bilgi verilmektedir.

Alkaya, Ercan. (2002). *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar*. Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Mızrak, Egemen Çağrı. (2005). *Peter B. Golden’in “Khazar Studies” Adlı Eserinin Tercüme ve Kritiği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı

Boykoca, F. Leyla. (2007). *Kuzey Grubu Türk Şivelerinin, Karşılaştırmalı Yapım Ekleri (Kazak Türkçesi, Kumuk Türkçesi, Nogay Türkçesi, Karaim Türkçesi)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı.

Altun, Hilal Oytun. (2009). *Türkçede Soru*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı.

Tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde soru cümlelerinin yapı ve anlam bakımından incelendiği tezin kapsamında Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçeleri de yer almaktadır.

Yüksel, Berna. (2011). *Türkiye’de Diller*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Çalışmada Türkiye’de konuşulan dillerin alfabeleri, akraba oldukları diller; 1935, 1945, 1955 ve 1965 yılları nüfus sayımlarına göre Türkiye’de konuşur sayıları ve oranları ile bu konuşur sayılarının illere göre dağılımı gibi bilgiler verilmiştir.

Özdemir, Pınar. (2011). *Hazar Türkçesi Leksikoloji Tespiti Denemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri Bilim Dalı.

Karaçay-Malkar, Karaim, Kırımçak ve Kumuk Türkçelerindeki ortaklıklardan hareketle Hazar Türkçesinin söz varlığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Avcıoğlu, İlker. (2012). *Kuzey-Batı (Kıpçak) Grubu Türk Lehçelerinde Çokluk Şekilleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çağdaş Türk Lehçeleri Bilim Dalı.

Kıpçak lehçelerinde çokluk şekillerinin ele alındığı tezin kapsamında Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçeleri de yer almaktadır.

Karaca, Serdar. (2015). *Sbornik Materialov Dlya Opisaniya Mestnostey İ Plemyon Kavkaza Dergisi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Türkçeye “Kafkas Kabilelerinin ve Yörelerinin Tasviri İçin Materyaller Derlemesi” olarak çevrilebilecek 1881-1929 yılları arasında Rusça yayımlanan *Sbornik Materialov Dlya Opisaniya Mestnostey İ Plemyon Kavkaza* dergisinin 46 sayısından 43’ü ele alınmıştır. Kafkasya ve Kafkas Ötesi’ndeki pek çok halk ve yöreyle ilgili etnografya, dilbilim, arkeoloji, tarih ve halk bilimi gibi alanlardaki bilgiler ile derlemelerin yer aldığı dergideki Türk dilleriyle ilgili materyaller ile yer yer Türk boyları dışındaki bazı halklarla ilgili yazıların ve materyallerin de içerik analizi yapılmıştır. Tezde ayrıca; Karaçay, Kumuk, Türkmen, Tatar, Ermeni, Nogay, Gürcü, Çeçen, Abhaz, Ubıh, Kazak, Adige, Kabardey dilleri gibi Kafkasya’da konuşulan dillerin zengin materyalinin yer aldığı derginin kronolojik dizini, konu dizini, yazar dizini, Rusça kronolojik dizini hazırlanmıştır.

Ertürk, Harun. (2015). *Artvin İli Yusufeli İlçesi Demirkent (Erkinis) Köyü Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Demirkent Köyü ağzının söz varlığında Ermenice, Gürcüce, Hemşince, Megrelce, Lazca, Karaçay-Malkar Türkçesi gibi Kafkas dillerinden alıntılar tespit edilmiştir.

Nurmagomedov, Alikhan. (2017). *Dağıstan Dillerinde (Kumukça, Avarca, Dargice) Arapça ve Farsça Unsurlar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Programı.

Dağıstan dillerindeki Arapça ve Farsça unsurlar, genellikle kavram alanlarına göre sınıflandırılan sözcükler ele alınarak incelenmiştir.

Knzharbek Kyzy, Gulkaiyr. (2018). *Çağdaş Türk Lehçelerinde Ölüm Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Türk lehçelerinde ölüm kavramıyla ilgili söz varlığını ortaya konulmuştur. Tezin kapsamına Kafkasya'daki Türk dillerinden Karaçay-Malkar ve Kumuk Türkçeleri dâhildir.

Bolat, Cuma. (2018). *Kırgızcada İsim-Fiil Cümleleri ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.

Tezde isim-fiil ekleri Karaçay-Malkar, Kumuk, Nogay Türkçeleri gibi diğer Türk lehçeleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Tok, Nilüfer. (2019). *Kayseri İli Pınarbaşı İlçesi Halk Kültürü*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı.

Pınarbaşı'nda yaşayan Avşar, Çerkes, Göçmen, Karaçay, Kürt, Muhacir ve Türkmenlerin kültürleriyle ilgili sözcüklere yer verilmiştir.

Boğa, Servet. (2019). *Tarihi ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Geniş Zaman İfadesi (Basit Çekim)*. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Kafkasya'da konuşulan Türk dillerinden Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçeleri tezin kapsamına alınmıştır.

Mavi, Ahmet. (2020). *Çerkes ve Karaçay-Malkar Dil ve Edebiyatları Arasındaki Etkileşimler (Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkes Cumhuriyetlerinde Yapılmış Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırması)*. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Çerkez Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı.

Sonuç ve Değerlendirme

YÖK tez merkezinde çevrimiçi yapılan taramalar sonucunda Türkiye’de, *Kafkasya*’da konuşulan dillerden Adigece, Avarca, Kabardeyce ile Karaçay-Malkar, Kumuk ve Nogay Türkçeleri; *Kafkas Ötesi* olarak adlandırılan bölgedeki dillerden ise Gürcüce, Ermenice, Abhazca, Abazaca, Lazca ve Hemşince ile ilgili tezlerin hazırlandığını söylemek mümkündür. Bölgede konuşulan dillerden Megrel, Lezgi, Ubıh, Çeçen, Svan, Dargı, Lak, Tat, Taliş, Oset dillerini doğrudan konu edinen tezlere rastlanmamıştır. Elde edilen verilere göre; Abazaca ve Abhazca ile ilgili 1’i dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 3, Adigece ile ilgili 13’ü dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 26, Avarca ile ilgili 1, Ermenice ile ilgili 18’i dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 27, Gürcüce ile ilgili 12’si dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 16, Hemşince ile ilgili 2, Kabardeyce ile ilgili 1, Karaçay-Malkar Türkçesi ile ilgili 25’i dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 30, Kumuk Türkçesi ile ilgili dil ve edebiyat alanında 20, Lazca ile ilgili 5’i dil ve edebiyat alanında olmak üzere toplam 8, Nogay Türkçesi ile ilgili ise dil ve edebiyat alanında 20 tez hazırlanmıştır. Birden fazla Kafkas dilini inceleyen 18 tezin 9’unda yalnızca Türk lehçeleri ele alınmıştır. Türk lehçeleri ile ilgili tezler diğer dillere göre sayıca fazla, Lazca, Kabardeyce ve Hemşinceyi konu alan tezler ise azdır. Ayrıca, *Kafkas Dili ve Kültürü* ile ilgili bölümlerin açılmasıyla özellikle Çerkes dilleriyle ilgili çalışmaların arttığını söylemek mümkündür.